

Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2018/0518

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse av klage av 29. juni 2018 fra Stiftelsen Medforsk Fredrikstad på Stiftelsestilsynets vedtak av 22. mai 2018.

Saken gjelder Stiftelsestilsynets vedtak om å avslå søknad av 13. mars 2018 om opphevelse av stiftelsen, og avslag på søknad om dispensasjon fra utdelingsforbud til oppretter. Søknaden om opphevelse er i hovedsak begrunnet med at stiftelsen ikke lenger er formålstjenlig og at forutsetningen for opprettelsen av stiftelsen har sviktet. Avslaget på søknaden er begrunnet med at vilkårene for opphevelse ikke er tilstede idet formålsbestemmelsen i stiftelsens vedtekter anses å fortsatt kunne la seg etterleve og stiftelsen har tilstrekkelig kapital til å kunne tildele midler i tråd med formålet. Stiftelsestilsynet finner heller ikke at dagens situasjon er i strid med forutsetningene for opprettelsen av stiftelsen. Det foreligger videre etter Stiftelsestilsynets vurdering ikke særlige forhold som kan begrunne dispensasjon fra utdelingsforbudet i stiftelsesloven § 19 første ledd første punktum.

Spørsmålet i klagesaken er om omdanningsvilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd er tilstede slik at stiftelsen kan oppheves. Videre, dersom det ikke er grunnlag for opphevelse, om det foreligger særlige grunner for å dispensere fra utdelingsforbudet i stiftelsesloven § 19 første ledd første punktum.

1 Stiftelsesklagenemndas kompetanse og sammensetning

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i medhold av stiftelsesloven, dekningsloven, arveloven og samvirkeloven, med mindre noe annet følger av særskilt lovbestemmelse.

Stiftelsesklagenemnda har full prøvelsesadgang, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er rettidig fremsatt og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved Stiftelsesklagenemndas behandling og avgjørelse av klagen deltok leder Hanne Ombudstvedt og medlemmene Caroline D. Ditlev-Simonsen og Henning Sollid.

2 Sakens bakgrunn i hovedtrekk

Stiftelsen Medforsk Fredrikstad, organisasjonsnummer 974 987 163, (heretter benevnt som stiftelsen), ble opprettet i 1994 av legene Ragnar Dahle, Per S Efskind, Per Fredrik Ekholdt, Stein-Øyvind Jørstad, Trond Holm og Jon Lunde. Stiftelsens formål fremgår av vedtektene § 2, som lyder:

«Stiftelsens formål er å fremme videreutvikling og kompetanseheving innen faget indremedisin og beslektede disipliner. Stiftelsen skal ha som oppgave å stimulere og bidra til

Postadresse

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Tlf.: 55 19 30 00

E-post: post@knse.no

forskningsoppgaver samt videre og etterutdannelse som har sammenheng med indremedisinsk (og beslektede disipliner) forskning og/eller behandling.»

Stiftelsen søkte i brev av 13. mars 2018 om opphevelse, subsidiært om dispensasjon fra utdelingsforbudet i stiftelsesloven § 19 annet ledd første punktum.

Stiftelsestilsynet avslo søknaden i vedtak av 22. mai 2018.

Vedtaket ble påklaget i brev av 29. juni 2018, etter innvilget fristutsettelse.

Stiftelsestilsynet har vurdert klagen, men har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Saken ble oversendt Stiftelsesklagenemnda i brev av 26. november 2018.

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse bygger på de saksdokumenter som nemnda har mottatt innen behandlingen av klagen.

3 Rettslig grunnlag for vedtaket

Stiftelsestilsynets vedtak er begrunnet med at vilkårene for omdanning etter stiftelsesloven § 46 første ledd ikke er oppfylt. Etter stiftelsesloven § 46 kan omdanning foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som dannet grunnlaget for stiftelsen:

«a) ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,

b) er åpenbart unyttig,

c) er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller

d) er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.»

Stiftelsesloven § 19 gjelder utdeling av midler fra stiftelsen. Bestemmelsens annet ledd bestemmer at det i utgangspunktet ikke kan foretas utdelinger til oppretter:

«Det kan ikke foretas utdelinger til oppretteren, til oppretterens nærstående etter § 5 bokstav a, eller til selskap der noen av disse hver for seg eller til sammen har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 4 tredje ledd. Hvis det foreligger særlige grunner, kan Stiftelsestilsynet gjøre unntak fra første punktum.»

4 Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 22. mai 2018 lyder:

«1. Søknad om opphevelse av FREDRIKSTAD MEDFORSK, org.nr.974 987 163 blir avslått.

2. Søknad om dispensasjon fra utdelingsforbud til oppretter imøtekommes ikke.»

Stiftelsestilsynet bemerker innledningsvis at stiftelsen har anført at vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd er tilstede ved at bokstavene a og c er oppfylt.

Stiftelsestilsynet viser så til at tilsynet ikke deler stiftelsens vurdering om at formålet ikke lar seg etterleve, og skriver til dette at:

«Aktuelle prosjekter som kan støtte «videreutvikling og kompetanseheving innen faget indremedisin og beslektede disipliner» anses mulig å finne, og med en egenkapital i størrelsesorden kr. 1,3 mill. anses stiftelsen å ha økonomiske midler til å bistå.»

Stiftelsestilsynet skriver videre, med henvisning til sak vedrørende samme stiftelse i 2015:

«Til anførselen om at opprettelsen er i strid med forutsetningene, ved at oppretter hadde intensjoner som ikke er uttalt i stiftelsesdokumentet, og ikke i tråd med gjeldende stiftelseslov, vises til Stiftelsestilsynets innstilling til Stiftelsesklagenemnda 01.07.2015:

Stiftelsestilsynet legger til grunn at det foreligger en gyldig opprettet stiftelse. Meningen var å foreta utdelinger innenfor formålet. Praksis i stiftelsen ble at oppretterne løpende tilførte stiftelsen kapital (for ulike undervisningsoppdrag) i den hensikt å hente den samme kapitalen ut fra stiftelsen til aktiviteter som faller innenfor vedtektenes formål. Ved en slik konstruksjon kan man stille spørsmål ved hvem som har rådigheten over formuesverdien og også om dette er en omgåelse av skattelovens regelverk om skattlegging av inntektsgivende lønnsinntekt.

Stiftelsestilsynet kan følgelig ikke vektlegge anførselen om at dagens situasjon er i strid med forutsetningene for opprettelsen.»

Stiftelsestilsynet viser til at stiftelsen har søkt om dispensasjon fra utdelingsforbudet tidligere, og at Stiftelsestilsynet den gang avsto søknaden. Stiftelsesklagenemnda opprettholdt Stiftelsestilsynets avslag ved avgjørelse i sak 2015/3617. Videre skriver Stiftelsestilsynet at:

«I det alt vesentlige kan ikke ses nye anførsler ut over det forhold at legene nå er pensjonerte, og destinarkretsen dermed har falt bort. Stiftelsestilsynet kan ikke se at anførselen er relevant, ved at vedtektene ikke inneholder bestemmelser om en lukket destinarkrets».

På denne bakgrunn konkluderer Stiftelsestilsynet med at søknad om dispensasjon fra utdelingsforbudet til oppretter ikke kan imøtekommes.

5 Klagers anførsler

Klager anfører at vilkårene for opphevelse i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a og c er oppfylt.

Til støtte for at stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a anses oppfylt, viser klager til at selv om det medfører riktighet at det nok finnes prosjekter som kan støtte formålet og at stiftelsen har en egenkapital som innebærer at stiftelsen har økonomiske muligheter til å bistå, som Stiftelsestilsynet har begrunnet sitt avslag med, så har

«[h]ensikten med stiftelsen (...) fra stiftelsestidspunktet imidlertid vært at de involverte legene (inkludert oppretterne av stiftelsen) skulle bruke midlene til å finansiere vitenskapelig arbeid samt reiser til konferanser og kongresser.»

Klager underbygger sin anførsel om at vilkåret i bokstav a er oppfylt med at denne hensikten er forenlig med ordlyden i vedtektenes formålsbestemmelse, selv om dette ikke kommer direkte til uttrykk. Klager viser i den forbindelse til den faktiske praksisen som stiftelsen har operert med.

Klager har videre anført at dersom opphevelse ikke godtas, så vil den praktiske konsekvensen være at midlene blir stående uten å kunne brukes til noe.

Klager anfører også at avslaget fremstår som svært urimelig for oppretterne, og at dette er i strid med tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97 ettersom det å nekte opphevelse vil være å gi bestemmelsene tilbakevirkende kraft. Klager skriver til dette:

«Utdelingsforbudet var ikke kunngjort eller trådt i kraft da stiftelsen ble opprettet. Å nekte opphevelse vil i praksis gi betydelige økonomiske konsekvenser for oppretterne som så for seg at stiftelsen skulle ha en annen funksjon enn den nå kan ha, på grunn av lovendringen. Det vises i denne sammenheng til at kjernen i forbudet mot tilbakevirkende kraft er forbudet mot å knytte sanksjoner til handlinger foretatt forutfor loven, jf. Kommentartutgaven til Grunnloven, Fiflet (2005). Stiftelsen ble opprettet før lovendringen, og at de nå ikke får ut pengene må anse som en sanksjon i dette henseendet.»

Klager anfører så at det må vektlegges at oppretterne ikke lenger vil ha noen indirekte fordel av fondet og viser til Woxholth og Knudsen, Stiftelsesloven med kommentarer (2004) til støtte for denne anførselen. Klager skriver at

«[e]n naken henvisning til selvstendighetskriteriet, slik stiftelsesnemnda gjør i vedtak av 4. februar 2016 kan ikke begrunne at man ekskluderer forutsetningene om indirekte begunstigelse av oppretteren. I foreliggende sak oppfylte stiftelsen selvstendighetskravet i alle årene frem til utdelingsforbudet ble vedtatt. At oppretterne nå ikke kan få noen indirekte fordel fordi forutsetningene viser seg å svikte, fordi de ikke lenger heller kan praktisere som leger eller utnytte stiftelsen i henhold til dens formål er relevante momenter i en omdannelsesvurdering og bør tillegges vesentlig vekt.»

Formålet med stiftelsen må etter klagers oppfatning anses bortfalt fordi stiftelsen ikke lenger har noe praktisk formål. Dels gjelder dette fordi ny stiftelseslov har gjort utdeling til opprettere ulovlig, dels fordi legene nå er pensjonerte slik at stiftelsen ikke lenger har en destinarkrets.

Til støtte for at stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav c er oppfylt har klager vist til at meningen fra oppretternes side var å få utbetalt midler fra fondet ved senere vitenskapelig arbeid, eventuelt ved reiser til konferanser/kongresser mv., og at utdelingsforbudet som kom med lovendringen «medfører at stiftelsen nå er i strid med den opprinnelige disposisjonen og at forutsetningene for selve opprettelsen av stiftelsen sviktet ved lovendringen». Klager skriver videre at «[l]ovendringen har medført at kapital som legene trodde de kunne bruke samt dele ut mye mer fritt i realiteten ble bundet».

Klager anfører på denne bakgrunn at klagen må tas til følge. I forlengelsen av dette anfører klager at «[d]ersom legene får tilbakebetalt pengene de har skutt inn i stiftelsen kan disse pengene bli brukt til å tilbakebetale de utgiftene de har hatt i forbindelse med konferanser, forretningsreiser o.l.» Det anføres at pengene således vil kunne brukes til det opprinnelige formålet, og at dette å anses mer hensiktsmessig enn at midlene blir stående urørt i stiftelsen uten å kunne brukes til noe.

Klager har anført subsidiært at dispensasjon fra utdelingsforbudet i stiftelsesloven § 19 annet ledd annet punktum bør gis, da det faktum at slikt forbud ikke fulgte av stiftelsesregelverket den gang stiftelsen ble opprettet, må anses å være en særlig grunn. Det anføres videre at

dispensasjon «under enhver omstendighet (...) bør gis da reglene ellers setter inngripende skranker som medfører ulovlig tilbakevirkende kraft etter grunnloven § 97».

6 Stiftelsestilsynets merknader til klagen

Stiftelsestilsynet har ikke funnet grunn til å omgjøre det påklagde vedtaket. Ved brev av 26. november 2018 har Stiftelsestilsynet oversendt saken til Stiftelsesklagenemnda til avgjørelse.

Stiftelsestilsynet viser i hovedsak til sin argumentasjon i sitt opprinnelige vedtak, men kommer med supplerende kommentarer til klagers anførsel om at bestemmelsen om forbud mot utdeling til oppretter i gjeldende stiftelseslov er i strid med tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97. Stiftelsestilsynet viser til Stiftelseslovutvalgets uttalelse i NOU 1998:7 side 24-25 og Ot. prp. nr. 15 (2000-2001) og skriver så at

«Stiftelsestilsynet legger til grunn at det både i gjeldende og tidligere lov (23.05.1980 nr. 11), var stiftelsens selvstendighet i forhold til oppretter et bærende element, og at oppretter ikke hadde krav mot stiftelsen, og at gjeldende rettstilstand ble realisert ved å ta inn konkrete regler i gjeldende lov. Forbudet mot utdeling til oppretter har etter vår vurdering alltid utgjort en del av selvstendighetskravet, og det konkrete utdelingsforbudet i gjeldende stiftelseslov § 29 utgjør etter vårt syn en kodifisering av tidligere ulovfestet rett».

Under henvisning til Høyesteretts vurdering i Rt. 2013 side 1345, uttaler Stiftelsestilsynet:

«at om så oppretter hadde økonomiske rettigheter mot stiftelsen, ville vurdering av tilbakevirkende kraft kun være aktuelt for gjennomførte handlinger»,

og skriver så følgende:

«Stiftelsestilsynet deler ut fra ovenstående ikke klagers anførsel om at Grunnlovens bestemmelse om ikke tilbakevirkende kraft kan komme til anvendelse».

7 Stiftelsesklagenemndas vurdering

Styret i stiftelsen har søkt Stiftelsestilsynet om å oppheve stiftelsen. Opphevelse av stiftelser er i stiftelsesloven § 45 definert som omdanning. Minst ett av de fire vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd må være oppfylt for at søknaden om å oppheve stiftelsen skal kunne godkjennes.

Etter Stiftelsesklagenemndas vurdering er vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstavene b og d her ikke anvendelige da man ikke kan anse formålet som åpenbart unyttig og formålet ikke er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig. Heller ikke bokstav a er etter nemndas vurdering aktuell som hjemmel for omdanning da det er på det rene at det kan finnes prosjekter som kan søke støtte innenfor stiftelsens formål og at stiftelsen har midler til å gi slik støtte. Dette er heller ikke bestridt av klager.

Det Stiftelsesklagenemnda må ta stilling til, er om vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav c er oppfylt.

Spørsmålet for Stiftelsesklagenemnda blir om det faktum at oppretterne ikke lenger vil ha den «indirektefordel» av fondet som de anfører at egentlig var hovedbegrunnelsen for opprettelse av stiftelsen, innebærer at stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav c kan anses oppfylt. Klager har i den forbindelse anført at lovendringen (ny stiftelseslov i 2001), og innføring av forbud

mot utdeling til oppretter i ny § 19, var en bristende forutsetning som innebærer at formålet er kommet i strid med oppretternes forutsetninger for opprettelsen av stiftelsen.

En omdanning av en stiftelse forutsetter endrede forhold, og vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav c er ment å fange opp tilfeller hvor etterfølgende forhold fører til at formålet er i strid med oppretterens forutsetninger. Det vises i denne sammenheng til Norsk Lovkommentar note 244 der det står om vilkåret i bokstav c at

«[d]ette alternativet dekker situasjonen der utviklingen har ført med seg at formålet er kommet i strid med oppretterens forutsetninger for opprettelsen av stiftelsen».

Regelen er imidlertid praktisert strengt. Stiftelsesklagenemnda har tidligere lagt til grunn., i de saker hvor vilkåret i bokstav c har vært vurdert, at det er forhold utenfor stiftelsen selv som er endret og som har medført at vilkåret har blitt ansett som oppfylt, jf. sak 2017/0007. Bokstav c tar således etter nemndas oppfatning sikte på å fange opp upåregnelige endringer som ligger utenfor det stiftelsen selv kan påvirke gjennom sine beslutninger.

Stiftelsesklagenemnda slutter seg til Stiftelsestilsynets vurdering av at lovfestingen av utdelingsforbudet i stiftelsesloven § 19 første ledd første punktum kun var en kodifisering av allerede gjelde rett. Dette er et utslag av selvstendighetskriteriet som alltid har vært en grunntanke innenfor stiftelsesregelverket. Innføringen av stiftelsesloven § 19 førte ledd første punktum kan dermed ikke anses som en bristende forutsetning som innebærer at vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav c er oppfylt.

Stiftelsesklagenemnda viser i denne sammenheng også til notat fra Lovavdelingen (jnr 97/488E) til Sivilavdelingen (jnr 96/1445 A-JG), hvor Lovavdelingen peker på at det forhold at oppretteren har forutsatt at stiftelsens virksomhet også vil komme ham selv til gode, ikke kan føre til omdanning, dersom forutsetningene svikter. Lovavdelingen viste blant annet til selvstendighetskriteriet og uttalte at det ville gi dårlig sammenheng om man ved vurderingen av omdanning skal kunne legge vekt på forutsetninger som er av en slik art at de taler mot å akseptere stiftelsen som gyldig. Woxholt åpner riktignok på side 484-485 i «*Stiftelser etter stiftelsesloven 2001*» for at oppretters forutsetning om at formålet også vil gi ham selv en indirekte fordel kan være et relevant moment, men forutsetningen synes å være at man da har ment at stiftelsens midler også skulle kunne tilfalle andre enn oppretterne.

I denne aktuelle saken har klager anført at hensikten hele tiden var at det bare var oppretterne som skulle kunne få tildelt midler, til *eg*et arbeid og finansiering av *eg*ne reiser. Klager har i den forbindelse understreket at dette også har vært den praksis stiftelsen har operert med, og at «*[d]ersom opphevelse ikke godtas vil den praktiske konsekvensen være at midlene blir stående uten å kunne brukes til noe*». Nemnda tolker dette som at det aldri har vært intensjonen til oppretterne å tildele midler til utenforstående, noe som nemnda vurderer som et forhold som ligger i kjernen av selvstendighetskriteriet, og som ikke kan begrunne omdanning etter stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav c.

Stiftelsesklagenemnda kommer etter dette til at ingen av vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt, og klagen tas ikke til følge.

Klager har subsidiært anført at det bør gis dispensasjon fra utdelingsforbudet i § 19 første ledd første punktum. Stiftelsesklagenemnda viser i denne sammenheng til avgjørelsen i sak 2015/3617 hvor Stiftelsesklagenemnda ikke fant grunnlag for dispensasjon for stiftelsen da dette ble søkt om i 2015. Det hitsettes fra avgjørelsen:

«Det faktum at oppretterne isolert sett er kvalifisert til å motta utdelinger fra stiftelsen medfører likevel ikke at forbudet i § 19 ikke kommer til anvendelse. Dersom en slik tolkning skulle legges til grunn, vil det etter nemndas syn være svært enket å omgå lovens regler ved å opprette en stiftelse med et formål tilpasset oppretternes behov.

Forbudet mot utdelinger til en stiftelses opprettere er begrunnet i en grunntanke om at stiftelser skal være selvstendige. I dette ligger at ingen, verken opprettere eller mottakere skal kunne utøve noen form for eierbeføyelser over stiftelsens midler. Etter nemndas vurdering er stiftelsens ønskede utdelingspraksis i kjernen av hva lovgiver ønsket å ramme med utdelingsforbudet i § 19.

At stiftelsens foretatte og ønskede utdelinger er foretatt innenfor dens formål, utgjør etter nemndas syn ikke en særlig grunn til å innvilge dispensasjon fra utdelingsforbudet i § 19.»

Stiftelsesklagenemnda kan, i likhet med Stiftelsestilsynet, ikke se at det foreligger nye forhold i saken nå som skulle tilsi at dispensasjon etter stiftelsesloven § 19 første ledd annet punktum bør gis. Nemnda viser i den forbindelse til at dispensasjonsbestemmelsen skal praktiseres restriktivt, jf. Ot. prp. nr. 15 (2000-2001) side 98.

Det foreligger således etter nemndas syn ikke «*særlige grunner*» til å innvilge dispensasjon fra utdelingsforbudet i § 19 første ledd første punktum.

Klagers subsidiære anførsel tas heller ikke til følge.

8 Vedtak

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Klagen tas ikke til følge. Stiftelsestilsynets vedtak av 22. mai 2018 opprettholdes.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Vedtaket er enstemmig.

Ålesund, 29. april 2019

Hanne Ombudstvedt
Leder

Dokumentet er godkjent elektronisk